

ISAAC BASHEVIS

SINGER

KAVINĖ BRODVÉJUJE

NOBELIO
PREMIJOS

ISAAC BASHEVIS

SINGER

KAVINĖ BRODVĖJUJE

Apsakymai

Vilnius

UDK 820(73)-3

Si 95

Versta iš:

Isaac Bashevis Singer. *In my Father's Court*, Penguin Books, 1980
Isaac Bashevis Singer. *A Friend of Kafka*, Penguin Books, 1980
Isaac Bashevis Singer. *A Crown of Feathers and Other Stories*,
Penguin Books, 1980
Isaac Bashevis Singer. *Nobel lecture*, Farrar, Straus and Giroux
Inc. N. Y. 1979

Iš anglų kalbos vertė

MARKAS ZINGERIS

3-97-31371

F 97 | 31371

© Vertimas į lietuvių kalbą, pabaigos
žodis, terminų žodynas, Markas
Zingeris, 1997.

ISBN 5-415-00480-7

DIENA KONIAILENDE

Siandien aš tiksliai žinau, ką turėjau daryti tą vasarą — dirbtį. Tačiau tuomet aš beveik nieko neparašiau. „Kas Amerikoje skaito žydiškai?“ — klausinėjau pats savęs. Nors dienraščio jidiš kalba redaktorius ir išleisdavo kartkartėmis mano apsakymėlius, jis pasakė man be užuolankų, kad jo skaitytojams nusišvilti į visokius dibukus, aitvarus bei kipšus, kurie, be to, ir gyveno net prieš du šimtus metų. Tokiu būdu aš, trisdešimtmetis pabégėlis iš Lenkijos, tapau gyvu anachronizmu. Be to, Vašingtonas atsisakė pratęsti manąją svečio vizą. Lybermanas, advokatas, visaip stengėsi išrūpinti nuolatinį leidimą, bet tam aš turėčiau pateikti gimimo metrikus, pažymą apie moralumą, rekomendaciją, kurioje būtų juodu ant balto parašyta, kad būsiu įdarbintas, kad nesu našta visuomeni, ir kitokius popierius. Sių pažymų aš niekaip negalėjau gauti. Rašinėjau karštligiškus laiškus pažystamiems i Lenkiją. Bergždžiai. Spauda skelbė, kad Hitleris Lenkiją gali užpulti bet kurią dieną.

Pabudau po staiga užėjusio miego, pilno košmarų. Mano varšuvietiškas laikrodukas rodė be penkiolikos vienuoliška. Per žaliuzės tarpus plyksčiojo šviesa. Girdėjau, kaip dunda vandenynas. Jau pusantrų metų aš nuomavausi kambarį su baldais sename name, Jūros vartuose, netoli Esteros (tokį aš duosiu jai vardą šiame apsakyme). Mokėjau per mėnesį šešiolika dolerių. Missis Berger, namų savininkė, už atitinkamą kainą patiekdavo man ir pusryčius.

Kol nebuval sugrąžintas į Lenkiją, naudojausi amerikietiškuoju komfortu. Ilindau į vonią vestibiulio gale (šiuo

dienos metu vonios kambarys būdavo laisvas) ir, atsukęs dušo čiaupą, stebėjau didžiulį jūros laineri, atvykstantį iš Europos. Regis, tai buvo „Queen Mary“ arba „Normandija“. Kokia palaima per vonios langelį stebėti Atlanto vandenyną ir vieną naujausią ir greičiausią pasaulyje jūros laivą. Kol skutausi, apsisprendžiau: ne, jie neišgrūs manęs į Lenkiją. Nesiduosiu Hitleriui į nagus. Liksiu pogrindyje. Buvau girdėjęs, kad jeigu staiga kiltų karas, savaime tapčiau Amerikos piliečiu. Nutaisiau grimasą. Veidrodėlyje pamačiau, kad mano rudi plaukai jau beveik išslinko. Akys buvo žydros, pavandenijusios, vokai jraudę nuo nemigos, žandai iğriuvę, Adomo obuolys — išsišovęs. Nors žmonės atklýsdavo čia, prie Jūros vartų, iš paties Manheteno, kad pasigautų saulės, mano oda taip ir liko liguistai blyški. Nosis buvo plona ir balstelėjusi, smakras atskišęs, krūtinė įdubusi. Dažnokai man dingtelėdavo, kad esu, ko gero, ir pats panašus į tuos kipšelius, kuriuos mėgau vaizduoti savo apsakymuose. Iškišau liežuvį ir padinau savo atspindį veidrodyje išsikrausčiusiui iš galvos batlanu, tai reiškia kvaiša, lunatiku.

Tikėjausi, kad misis Berger virtuvė tokiu vėlyvu laiku jau ištūstėjusi, bet jie visi tebesistumdė: misteris Chaikovičius; jo trečioji žmona; senis rašytojas Lemkinas, propagavęs anarchizmą; Silvija, kuri prieš dvi dienas buvo pasikvietusi mane į kiną Undinių alėjoje (iki vakaro penkių bilietas kainavo tik dešimt centų) ir laužyta žydų kalba vis vertė man tamsoje, ką šneka gangsteris ekranė. Ji netgi buvo suėmusi mano ranką, dėl ko aš tuoju pat pasijutau amoralus. Nes, viena, aš buvau sau prisiekęs laikytis dešimties Dievo įsakymų; antra, aš išdaviau Esterą. Ir trečia, mane graužė sąžinė dar ir dėl Anos, kuri teberaše ilgus laiškus iš Varšuvos.

Kai tik įžengiau į virtuvę, misis Berger sušuko:

— Stai ir mūsų rašytojas! Argi galima šitiek miegoti. Aš tai ant kojų nuo šešių ryto!

Dėbtelėjau į jos išbrinkusias kojas, į jos išsikraipiusius pirštus, į atskišusias girneles. Iš manęs šaipėsi, kas tik norėjo. Senasis Chaikovičius tarė:

— Zinau, rytinių maldų valanda jau praėjo. Tikriausiai esi iš tų Kocko chasidų, kurie vėlai meldžiasi.
Jis buvo pabalęs, turėjo žilą barzdelę. Jo trečioji žmona, druckė išsiplėtusiomis šnervėmis ir išverstomis mėsingomis lūpomis, pasakė:
— Lažinamės iš ko tik norit, jaunuolis pamiršo toje savo Lenkijoje filakterijas.

O štai Lemkinas tarė:

— Mano galva, jis visą naktį rašė bestselerį.
— Aš vėl išalkau,— paskelbė Silvija.
— Ką valgysim šiandien? — paklausė manęs misis Berger.— Dvi bandelės ir vienas kiaušinis — viena bandelė ir du kiaušiniai?
— Ką tik duosite.

— Tau? Kad ir visą ménulį ant lėkštutės. Dar parašysi apie mane ką nors tame savo žydiškame laikraštyje.

Ji atnešė man omletą iš dviejų kiaušinių ir sklidiną puodelį kavos. Visa tai kainavo misis Berger namuose dvidešimt penkis centus, tačiau aš ir šiaip jau buvau skolingas už šešias savaites nemokamų pusryčių ir buto mokesčių už lygiai tiek pat laiko.

Kol aš pusryčiavau, madam Chaikovič pasakojo apie savo vyriausią dukrą, kuri prieš metus netikėtai paliko našlė, o nesenai ir vėl vestuves iškėlė.

— Ar girdėjote kada nors tokį dalyką,— kalbėjo ji,— žmogus žagtelėjo ir krito negyvas. Berods jam galvoje kažkas susprogo. Dieve sergėk. Kokių tik nelaimių būna žmogaus gyvenime. Bet jis paliko apie penkiasdešimt tūkstančių, nes buvo apsidraudęs. O kiek jauna moteris gali našlauti. Tasai buvo daktaras, šitas — juristas. Taip, garsiausias Amerikos advokatas! Ziūri į ją ir sako: „Stai moteris, kurios aš laukiau visą gyvenimą“. Po šešių savaičių jiedu ir susituokė. Jie išskrido medaus mėnesio į Bermudus. Jis pirkо jai žiedą už dešimt tūkstančių.

— Jis buvo senbernis? — paklausė Silvija.
— Kadaisė jis turėjo žmoną, jie nesugyveno ir išskyrė. Ji gauna iš jo nežmoniškai daug tų alimentų — 200 dolerių, kas savaitę. Kad ji juos visus į vaistus sukištų!

Skubomis pavalgiau ir išėjau. Gatvėje pasižiūrėjau į laiškų dėžutę. Bet man ten nieko nebuvo. Nuo šiėja, už dviejų kvartalų, galėjau matyti namą, kurj Esterai išsinuomoavo dar užpraeitą žiemą. Ji įsileisdavo vasarotojus, norėjusius atostogauti netoli Niujorko. Negalėdavau dieną jos lankyti, įsigaudavau ten jau gerokai sutemus. Visas pulkas rašytojų ir žurnalistų, rašančių kaip ir aš jidiš, įskuriė ten tą vasarą, ir jiems nederėjo nieko žinoti apie mano ryšius su Esterai. Jei negalvojau vesti, kam čia teršti jos vardą. Ji buvo kone dešimčia metų vyresnė už mane. Išsiskyrusi su vyru — poetu, komunistu, modernistu, šarlatanu. Jis išmrovė ir niekuomet neatsiuntė nė vieno cento savo dviej mažoms dukrelėms. Gyveno ten su dailininkė, tapiusia abstrakcius paveikslus. Esterai reikalingas vyras, kad paremtų jos mergaites, o ne žydų rašytojas, kurio hobis yra kipšai ir vampyrai.

Gyvenau Amerikoje jau aštuoniolika mėnesių, bet Koniai lendas mane vis dar stebino. Saulė gremžė žemę kaip ugnis. Nuo paplūdimių skrido riaumojimas, užgožiantis net ir vandenyną. Gatvės pakraštyje italas, arbūzų pardavėjas, daužė skardos lakštą peilio ašmenimis ir klaikiu balsu šaukési pirkėjus. Kiekvienas iš prekiautojų rėkavo savaip, pardavinėdamas spragintus kukurūzus ir karštas dešreles, ledus ir žemės riešutus, cukraus vatą ir pūstus ryžius. Praėjau vitriną, kur buvo demonstruojama būtybė, — pusiau žuvis, pusiau moteris; vaško figūrų muziejų su Marijos Antuanetės, Bufalo Bilo ir Johno Wilkeso Bootho figūromis; pro teatriuką, kuriame sédėjo astrologas su turbanu, apsueltas žvaigždėlapių ir dangiškųjų sferų. Cirko palapinės prieangyje šoko pigmėjai, supančioti viena laivavirve ir kalkėmis ištepliotais veidais. Mechaninė beždžionė išpūsdavo pilvą kaip dumplies ir protarpiais nusikvatodavo. Juodukai taikė šautuvus į skardinius ančiukus. Pusnuogis vyras, juoda barzda ir pasklidusiai ant pečių plaukais, garsiai gyre ekstraktą, kuris sustiprina raumenis, išlygina raukšles ir sugrąžina vyrišką pajegumą. Be to, jis pertraukinėjo sunkias grandines ir pirštais lankstė nikelio monetas. Už kelių žingsnių aiškiaregė

skelbė, kad ji iškviečia mirusiujų dvasias, nuspėja ateitį ir patarinėja vedybinio gyvenimo klausimais. Nešiaus po pažastimi Payoto knygą lenkų kalba „Valios lavinimas“. Si knyga, mokiusi, kaip įveikti tingulį ir nuolatos dvasiškai tobulėti, buvo tapusi mano antraja Biblija. Bet viską dariau kaip tik atvirkščiai ir leidau dienas vien niekams, krimsdamasis, fantazuodamas ir įsipainiodamas į tokius reikalus, kurie nieko gera nežadėjo.

Gatvei baigiantis atsisėdau ant suolo. Kiekvieną dieną tas pats senių ratelis susiburdavo čia pasiginčyti dėl komunizmo. Zmogelis apskritu raudonu veidu ir plaukais, baltais kaip puta, įnirtingai pertė galvą ir klykė:

— Kas išvaduos darbininką — Hitleris? Musolinis? Tas tavo socialfašistas Leonas Blumas? Tas oportunistas Normanas Tomas? Tegyvuoja Stalinas! Dievas telaimina jo rankas!

Vyriškis, kurio nosis buvo nutaškuota trūkinėjančiomis gyslelėmis, spiegė spiegė savo priešininkui į akis:

— O ką pasakysi apie teismus Maskvoje? O milijonai darbininkų ir valstiečių, Stalino ištremtų į Sibirą? Tarybiniai generolai, kuriuos nuvarė į kapus tavo draugas Stalinas?

Tai buvo nedidukas kerėpla sakytum pjūklu išpjautu liemeniu. Jis spjaudė į nosinę, šaukdamas:

— Ar Bucharinas vokiečių šnipas?! Ar Trockis gauna dolerių iš Rokfelerio?! Kamenevas ar proletariato priesas?! O ką tu pasakytum pats apie save ir savo proletariatą — tu, skylių ir griuvėsių nuomotojau!

Man dažnai šaudavo į galvą, kad štie seniukai nei valgo, nei geria, o amžių amžiais kivirčijasi. Jie šokinėjo viens prieš kitą, susiremdami kaip ožiai. Išsitraukiau užrašų knygutę ir parkerį, kad pasižymėčiau temą (galimas daiktas, apie tuos rėksnius). Bet vietoje to ēmiau piešti žmogutį ilgom ausim, riesta kaip avino ragas nosimi, žąsino letenėlėmis ir su dviem ragais. Po to nusėjau jo kūną žvynais ir pridėjau sparnus. Mano akys užkliuvo už „Valios lavinimo“. Drausmė? Susikaupimas? Kam visa tai, jei man teks žuti Hitlerio lageriuose? O jeigu ir likčiau gy-

vas — argi dar vienas apsakymas arba romanas išgelbėtų žmoniją? Metafizikai išsikvėpė pernelyg greitai, pagalvojau. Reikėtų pradeti nuo pradžios: kas yra laikas? Kas yra erdvė? Cia ir slypi visa ko raktas. Ką gali žinoti, gal kaip tik man yra lemta šią mūslę juminti.

Užsimerkiau ir nusprendžiau kartą ir visiems laikams prasibrauti per užtvarą tarp būties ir idėjos, tarp grynojo proto sampratų ir Daikto savyje. Tarp blakstienų saulė sutvisko raudonai. Bangų mūša ir žmonių šurmulyys susiliejo. Beveik apčiuopiamai jaučiau, kad iki Tiesos liko žingsnelis.

— Laiko nėra, erdvės nėra,— sumurmėjau aš.

Bet šitas Niekas juk yra įsivaizdavimų fonas. Tai kas gi yra mūsų stebimas pasaulis? Tik materija? Dvasia? Gal tai traukos jėga ar koks magnetizmas? O kas yra gyvenimas? Kentėjimas? Kas gi yra sąmonė? O jei Dievas yra, kas Jis? Substancija? Su aibe savybių? Monadų monada? Akla valia? Pasąmonė? Ar gali tai būti lyčių susiliejimas, kaip yra užsiminę kabalistai? Gal Dievas yra orgazmas, be pertrūkio vykstantis? Ar visur tvyrrantis Niekas yra moteriškumo esmė? Ne, aš čia nieko neišsiaiškinsiu, nusprendžiau. Gal man pavyks, kai naktį eisiu gultis.

Atsimerkiau ir nuėjau Braitonu kryptimi. Iškelto virš namų geležinkelio grotelės metė ant grindinio įmantrų saulės ir šešelių raštą. Prašvlpė traukinys iš Manheteno, vejamas kurtinančio trinksėjimo. Kaip ten erdvė ir laikas bebūtų apibrėžiami, bet visiškai aišku bent jau tai, kad vienu metu būti ir Brukline, ir Manhetene neįmanoma. Praėjau vitrinas su išdėliotais šiferio pavyzdžiais, čiužiniais, košeriniais viščiukais. Prie kiniškos valgyklėlės stabtelėjau. Gal man čia užkasti? Ne, kafeterijoje išeis dešimčia centų pigiau. Jau buvau iššvaistęs beveik visus pinigus. Jei mano apybraiža „Po skyrybų“ nepasirodys sek-madienio leidinyje, neliks nieko kito, tik savižudybė.

Grįždamas stebėjausi savimi. Kaipgi čia aš leidau šiaip sugriūti savo biudžetui? Gavus turisto vizą, sunku įsidarbinti, tas tiesa, bet argi Imigracijos ir Natūralizacijos tarnyba užuostų, jeigu aš išsčiau kur nors lėkščių

plauti? Ar būčiau kurjeris arba hebrajų kalbos mokytojas? Tai buvo tikra beprotybė šitaip laukti ir likti tuščiomis kišenėmis. Beje, buvau tikras, kad išgyvenčiau, misdamas kad ir trupiniai nuo stalų. Bet anksčiau ar vėliau kasininkas arba vedėjas pastebėtų tokį žmogeli-peslį. Amerikiečiai greičiau išmes maisto atliekas į šiukslyną, negu leis kam neužmokėjus užvalgyti. Mintys apie maistą sužadino alkį. Prisiminiau, ką buvau skaitęs apie badaujančius. Gerdamas, kai skrandis tuščias, žmogus ištveria šešiasdešimt dienų ir dar daugiau. Vienoje knygoje perskaičiau, kad ekspedicijos į Siaurės ar Pietų polių metu Asmundsenas net suvalgė savo batą. Mano šiandieninis alkis, tariau sau, tai vien tik isterija, tai nervai. Du kiaušiniai ir viena bandelė! Jie turėjo pakankamai krakmolo ir proteino, kad tverčiau dar daugelį dienų. Bet mano skrandis trūkčiojo. Kojos šlijo, artėjo tamša ir pasimatymas su Estera. O badavimas sukelia impotenciją. Siaip ne taip aš išlaikiau ligi kafeterijos. Iėjau, pasiémiau čekį ir priartėjau prie bufeto. Girdėjau, kad ir pasmerktieji mirti užsisako paskutiniuosius patiekalus; žmonės netgi į aną pasaulį neina neužkandę. Tai įrodymas, pagalvojau, kad gyvenimas ir mirtis tikrai niekuo nėra susiję. Kadangi mirtis neturi jokio gyvenimiško pavidalo, ji negali nutrauktį gyvenimo. Ji tėra rėmai gyvybės procesams, kurie, beje, amžini.

Aš nebuvau vegetaras, bet vegetarų pažiūros mane domino. Visgi užsisakiau šoninės juodujų ridikų padaže su virtomis bulvėmis bei pupelėmis, kaušelių makaronienės, didelę chalą ir puodelį kavos su ragaišio gabalu — iš viso už šešiasdešimt centų. Laikydamas padėklą, ėjau pro stalus, nubarstytus maisto likučiais, bet apsistojau prie švaraus stalo. Ant kėdės buvo paliktas popietės laikraštis. Kad ir knietėjo jį pasiskaityti, prisiminiau Payoto žodžius: intelektualas privalo valgyti lėtai, kramtyti kiekvieną kąsnį atsidėjės ir valgydamas neskaityti. Neištvertęs dirstelėjau į antraštes. Hitleris vėl reikalavo koridoriaus per Lenkiją. Smilgy-Rydzas paskelbė Seime, kad lenkai kausis už kiekvieną žemės pėdą. Vokietijos pasiuntinys Tokiujuje turėjo audienciją pas Mikadą. Anglų dimisijos generolas

kritikavo Mažino liniją ir pranašavo, kad ją priešas pralauš per pačią pirmąją ataką. Jėgos, valdančios visatą, greitino katastrofą.

Pavalgiau, susiskaičiavau pinigus ir prisiminiau, kad turiu paskambinti į redakciją ir paklausti apie savo rašinį. Zinojau, kad skambutis iš Konialendo į Manheteną kainuoja dešimt centų, o sekmadienio leidinio redaktorius Leonas Daimondas retai būna ofise. Visgi aš negalėjau patikėti savo reikalo fortūnai. Dešimt centų manęs nenu-skurdins. Ryžtingai atsistojau, radau tuščią telefono būdelę ir surinkau numerį. Maldavau tų Galijų, kurios rengė pasauliui katastrofą, kad telefonų informacija manęs ne-suklaidintų. Ištariau numerį tiek raiškiai, kiek galėjau su savuoju akcentu, ir operatorė liepė įmesti monetą. Ątsilipė telefonistė redakcijoje, ir paprašiau Leono Daimondo. Buvau tikras, kad ji atsakys, esą, jo nėra darbe. Bet raganėlį užtvindė jo balsas. Ęmiau mikčioti ir atsiprašinėti už trukdymą, o kuomet prisistačiau, jis lakoniskai tarė:

- Tavo skečas eis šj̄ sekmadienį.
- Tai dékui! Labai Jums ačiū.
- Atsiųsk dar ką nors. Lik sveikas.

— Stebuklas! Viešpaties Dievo stebuklas! — šūkčiojau pats sau. Tą pačią akimirką, kai pakabinau ragelį, mane ištiko dar vienas stebuklas; iš automato dézés pabiro pinigai: daimai, nikeliai, kvoterai. Sutrikau, juk susemti šią pinigų upę būtų gryna vagystė. Betgi telefonų kompanija ir be manęs tų pinigų niekuomet neatgaus, juos gali rasti kas nors, kam jų visai nereikia. Kiek centų esu sukišęs į telefonus už dyka! Apsidairiau ir pamačiau putlią moterį su šiaudine skrybėle, laukiančią prie būdelės. Susižeriau visas monetas, susigrūdau jas į kišenę ir išėjau, jausdamasis atgimęs. Atsiprašinėjau Galijų, viską žinančią apie mano darbus. Išėjau iš kavinukės ir nuzingsniavau link Jūros vartų. Svarsčiau: jeigu man sumokės penkiasdešimt dolerių už apybraižą, atskaičiuoju trisdešimt misis Berger už kambario nuomą ir pusryčius, ir dvidešimt man lieka išlaidoms. Aš atgausiu jos pasiti-kėjimą ir galėsiu būti sau ten kiek tinkamas. Jeigu jau

taip, tai p
čia žinai,
tas negau
dėl man
i Kubą?
Kanadą?
slapčia F
tik sutik
dolerių.
Staig
gystę, c
kėti už
tai buv
dyti. T
Ėmiau
paties
Jie šn
kalbėj
klausė
—
At
Ji
merk
T
latu,
nen
siva
mal
mač
latu
jidia
je n
esu
Len

taip, tai pats laikas paskambinti Lybermanui, juristui. Ką čia žinai, gal jis turi naujenų iš konsulo Toronte. Turistas negauna nuolatinės vizos, kol jis yra Amerikoje. Todėl man teks išsmukti į Kubą arba į Kanadą. Kelionė į Kubą pernelyg brangiai kainuočia, bet ar mane įleis į Kanadą? Lybermanas juk buvo perspėjės, kad man teks slapčia prasigauti iš Detroito į Vindzorą, o kiekvienas, kas tik sutiks mane vesti per tiltą, prašys ne mažiau šimto dolerių.

Štaičia man šovė į galvą, kad įvykdžiau ne vieną vaystę, o visas dvi. Džiugesio pagautas, užmiršau susimokėti už pusryčius. Tebeglamžiau saujoje čekį. Be abejo, tai buvo Sétono darbas. Dangus nusprendė mane išbandyti. Turėjau sugrįžti ir susimokėti šešiasdešimt centų. Ėmiau žingsniuoti sparčiai, beveik bėgte. Kavinukėje, prie paties kasininko, pamačiau stovintį žmogų baltu chalatu. Jie šnekėjos angliškai. Aš nutariau palūkėti, bet jiedu kalbėjosi nesustodami. Kasininkas dėbtelėjo į mane ir paklausė:

— Ko tau?

Atsakiau žydiškai:

— Aš pamiršau užmokėti.

Jis apsimetė nustebės ir sumurmėjo:

— Neimk į galvą, eik sau.

— Bet!..

— Ar tu eisi, ar ne? — sušnypštė jis ir netikėtai pamerkė man.

Tuomet aš supratau, kas čia darosi. Žmogus baltu chalatu, regis, buvo šeimininkas arba vedėjas, ir kasininkas nenorėjo, kad išaiškėtų, jog jis išleido tokį, šiaip sau pasivašinusį. Jégos, regis, susimokė dovanoti man vieną malonę po kitos. Išėjau ir, užverdamas stiklines duris, mačiau, kaip kvatojosi kasininkas ir tas žmogus baltu chalatu. Jie juokési iš manęs, žalio emigranto, iš to mano jidiš. Bet žinojau, kad tai tik Dangūs mane išbando, sudėjė mano dorybes ir trūkumus ant skirtingu lėkščiu: ar aš esu vertas to, kad likčiau Amerikoje? Ar teks man žuti Lenkijoje? Aš susigēdau, kad sugebu dar būti toks prie-

taringas, kai vadino save ir bedieviu, ir agnostiku. Ir atsakiau savo neregimiems kritikams: „Kaip ten bebūty, juk ir pagal Spinozos mokymą viskas yra nulemta. Visatoje nėra mažų arba didelių įvykių. Amžinybei smėlio grūdelis yra tiek pat svarbus, kiek ir visa galaktika“.

Nežinojau, ką veikti su čekiu. Ar pasilaikyti ligi rytojaus, ar mesti lauk. Nusprendžiau, kad sugrąžinsiu pinigus kasininkui ir be šio čekio. Sudraskiau i skutelius ir išmečiau į šiukšlių dėžę.

Namuose aš kritau į lovą ir nugrimzdau į gilų miegą, kuriame man tuojo pat atsivérē ir laiko, ir erdvės, ir priežastingumo paslaptis. Ji man atrodė neįtikėtinai paprasta, bet tą pačią akimirką, kai prasimerkiau, ją užmiršau. Teliu kažoks ne šio pasaulio, kažoks nuostabaus nuotygio pajautimas. Sapne aš buvau suteikęs savo filosofiniam atradimui netgi pavadinimą, kuris galėjo būti lotyniškas, hebrajiškas, aramėjiškas arba kažoks žodis iš visų tų trijų pavadinimų. Tik prisiminiau, kad sakiau: „Būtis yra ne kas kita, o...“, ir čia atsirado įvardinimas, atsakęs į visus klausimus. Lauke temo. Ir žmonės, besipliuškenantys prie kranto, ir plaukikai — visi buvo dingę. Saulė grimzdo į vandenį, palikdama ugnies taką. Vėjo dvelktelejimas atnešė pūvančių jūržolių kvapą. Lyg iš niekur išplaukė debesis, panašus į banginį. Slapstydamasis už jo pelekų, iš paskos sėlinio ménulis. Orai keitësi: šaižiai skambtelėjo rūko varpas švyturio bokšte. Vilkikas traukė tris juodas baržas. Atrodė, kad jis sustingo, tarsi visas Atlantas būtu tapęs Negyvaja jūra, apie kurią buvau skaitęs kelionių knygose.

Nebereikėjo sukti galvos dėl pinigų, ir aš nuėjau į kavinę Jūros vartuose, kur užsisakiau varškės pyrago ir kavos. Žurnalistas, rašantis jidiš, iš to paties laikraščio, kur spausdino ir mane, jėjo ir prisėdo šalimais. Jo plaukai buvo sakytum šerkšnu apnešti, o veidas jraudės.

— Kur tu slapstaisi šiomis dienomis? Zmonės tavęs neranda. Man sakė, kad būni čia, Jūros vartuose.

— Aš čia gyvenu.

— Zinai, išsinuomavau kambarį pas Esterą. Tu ją pa-

Ir atsa-
ūtū, juk
Visatoje
grūdelis
igi ryto-
nsiu pi-
skutelius
miegą,
ir prie-
aprasta,
šau. Te-
nuoty-
ofiniam
yniškas,
visų tū-
čiūtis yra
sakės į
škenan-

Saulė
dvelk-
tekur iš-
s už jo
šaižiai
traukė
si visas
buvau

u j ka-
ago ir
raščio,
blaukai
tavęs
ja pa-

žjsti, to išsikrausčiusio iš galvos poeto eksžmona. Užej-
tum. Ten juk visa žydų raštija. Kelis kartus vis girdé-
jau tave minint.

— Tikrai? Ką sakė?

— Tai rašytojai šnekėjo. Ir Estera, girdėjau, tave gy-
rė. Aš ir pats lygiai taip pat manau. Esi talentingas, tik
temas tu pasirenki, nepyk, nei kam jos rūpi, nei kas tuo
tiki. Néra jokių demonų! Ir néra jokio Dievo.

— Jūs tuo tvirtai įsitikinės?

— Tvirtų tvirčiausiai.

— Kas sutvérė šį pasaulį?

— Se tai tau. Amžinieji klausimai. Viską sukūrė gam-
ta. Evoliucija. Kas sukūrė patį Dievą? Tu ką, iš tikruju
esi religingas?

— Kartais.

— Vien tam, kad prieš mane riestum nosj. Jeigu Die-
vas yra, tai kodėl jis leidžia Hitleriui grūsti nekaltus
žmones į Dachau? O kas bus su tavo viza? Ar tu pradē-
jai tuo rūpintis? Jeigu nieko neveiksi, tave ims ir depo-
tuos, ir tas tavo Dievas nė piršto nepajudins.

Aš papasakoju jam apie savuosius sunkumus, ir jis
atsakė:

— Turi vieną išeitį — reikėtų vesti moterį, kuri yra
Amerikos pilietė. Būsi šioje šalyje įteisintas. Laikui bė-
gant susitvarkysi popierius ir tapsi piliečiu.

— Niekuomet šito nedarysiu,— tariau aš.

— Kodėl gi?

— Tai įzeidimas ir man, ir moteriai.

— O ką, verčiau Hitleriui į nagus? Tai tik tavo tuščias
išdidumas. Rašai kaip subrendęs vyras, o elgesi kaip
vaikigalis. Kiek turi metų?

Pasisakiau.

— Tavo metų aš jau buvau ištremtas į Sibirą už re-
volucių veiklą.

Priėjo padavėjas. Aš jau norėjau užmokėti, bet rašy-
tojas išplėšė man iš rankų čekį. Ar ne per daug vienai
dienai laimės, pagalvojau.

Pasižiūrėjau į duris ir pastebėjau Estera. Ji dažnai už-

sukdavo čia vakarais, todėl aš ir vengiau šios kavinės. Mes su Estera buvome susimokę visaip slapstyti. Be to, Amerikoje aš tapau drovus. Mano berniokiškas iprotis rausti čia vėl atgijo. Lenkijoje aš niekuomet nelaikydavau savęs kokiu neūžauga, bet čia, tarp Amerikos milžinų, pasijutau tikras nykštukas. Mano varšuvietiškas kostiumas atrodė čia kaip seniena: su tokiais sieksniniiais atvartais ir pakeltais pečiais. Ir jis buvo per storas Niujorko karščiams. Estera man vis priekaištaudavo dėl mano vasarą nešiojamų skrybélés, liemenés, krakmolytos apykaklaitės. Išvydo mane ir sutriko, sakytum mergaitė iš Lenkijos provincijos. Mes dar niekuomet nesirodėme tarp žmonių dviese. Susitikdavome tamsoje, kaip du šiknosparniai. Ji žengtelėjo atgal, bet mano užstalės draugas pašaukė jąvardu. Baugščiai žengdama, Estera priėjo. Su balta suknele ir šiaudine skrybèle, perrišta žaliu kaspinu. Ji buvo jdegusi, ir jos tamsiose akyse švysčiojo žaismingos mergiškos kibirkštėlės. Neatrodė kaip moteris, nugyvenusi keturiadasdešimt, vien tik grakšti ir jaunatviška. Ji priėjo ir pasisveikino su manimi, lyg pirmą kartą matytų. Europietiškai spustelėjo man ranką ir mandagiai nusišypsojo. Ji kreipėsi į mane „Jūs“, o ne „tu“:

— Kaip Jūs laikotės? Senokai Jūsų nemačiau.

— Slapstosi,— smerkiamai ištarė rašytojas.— Nė kiek nesirūpina dėl savo vizos, todėl ji netrukus deportuos į Lenkiją. Netrukus bus karas. Aš jam patariau vesti amerykietę, kad gautų vizą, bet jis nenori nė klausyti.

— Bet kodėl? — paklausė ji. Jos skruostai užsiplieskė. Ji nusišypsojo, meiliai ir vylingai. Ir prisėdo ant kėdės kraščiuko.

Kaip aš norėjau tuomet atsakyti ką nors išmoningo, gudraus. Bet sulemenau kaip avelė:

— Argi galima vesti už vizą?

Rašytojas šyptelėjo ir pamerkė man akį:

— Aš joks piršlys, bet iš judviejų būtų pora kaip tvora.

Estera pasižiūrėjo į mane nuolankiai, klausiamai, priekaištingai. Suvokiau, kad turiu atsakyti nedelsdamas, čia pat, rimtai arba bent juokais, bet negalėjau ištarti nė

žodžio. Umai pasidarė karšta. Marškiniai kiaurai peršlapo, ir jaučiausi tarsi prikaltas prie kédės. Mane apémė siaubingas jausmas, kad kédė tuož apvirs, grindys atsistoję piestu, o šviestuvai palubéje susiliepo, ištijo ir apmiglojo. Kaviné pradėjo suktis kaip karuselę.

Esterai staigiai pakilo.

— Turiu pasimatymą,— tarė ji ir nusicuko.

Sédėjau ir stebėjau ją, skubančią prie išėjimo. Rašytojas jai supratinai nusišypsojo, linktelėjo man ir persėdo prie kaimyninio staliuko šnekstelti su kolega. Likau kédėje, priblokštas netikėtų savo likimo posūkių. Išsitraukiau iš kišenės sauja monetų ir ėmiau jas kelis sykius skaičiuoti ir perskaičiuoti, atspėdamas jas ne tiek regėjimu, kiek lytējimu ir atlikdamas įmantrius apskaičiavimus. Kiekvieną kartą skaičiai man susidėdavo kitaip. Kiek sugebėjau spręsti apie savo žaidimus su Galiomis, aš, atrodo, buvau laimėjęs dolerį ir šiek tiek centų, bet prarađęs prieglobstį Amerikoje ir moterį, kurią iš tikrujų mylėjau.